

روزی به نام پروین

بیست و پنجم اسفندماه، زادروز پروین اعتصامی، در تقویم به نام «روز بزرگداشت پروین اعتصامی» نام‌گذاری شده است.

بیست و پنجم اسفندماه، زادروز پروین اعتصامی، در تقویم به نام «روز بزرگداشت پروین اعتصامی» نام‌گذاری شده است. به گزارش خبرنگار ادبیات ایسنا، رخشنده اعتصامی معروف به پروین اعتصامی متولد ۲۵ اسفند ۱۲۸۵ در تبریز، یکی از مشهورترین شاعر زن ایران است. او از کودکی فارسی، انگلیسی و عربی را نزد پدرش یوسف اعتصامی آموخت و سرودن شعر را از همان کودکی تحت نظر پدر و استادانی چون دهخدا و ملک‌الشعرای بهار آغاز کرد. شعر پروین از دیدگاه طرز بیان مفاهیم و معانی، بیشتر به صورت «مناظره» و «سؤال و جواب» است. او تخلص «پروین» را که تا آن زمان نامی مرسوم برای دختران نبود برای خود انتخاب کرد و نام خود را از رخشنده به پروین تغییر داد. بعدها مجبور شد در شعری، توضیح بدهد که پروین نامی دخترانه است. این شاعر در نوزدهم تیرماه ۱۳۱۳ با پسرعموی پدرش فضل‌الله اعتصامی ازدواج کرد. اما پس از تقریباً دو ماه زندگی با همسرش به خانه پدری بازگشت و ۹ ماه بعد از او جدا شد. پروین تا پایان زندگی درباره این ازدواج ناموفق سخن نگفت و فقط غزلی در این باره سرود.

یوسف اعتصامی پیش از ازدواج پروین، با چاپ مجموعه اشعار او مخالف بود و این کار را با توجه به اوضاع و فرهنگ روزگار، نامناسب می‌دانست. او فکر می‌کرد دیگران چاپ شعرهای یک زن جوان را راهی برای پیدا کردن همسر به حساب آورند. اما بعد از ازدواج پروین و جدایی از همسرش به این کار رضایت داد. تنها اثر منتشرشده از پروین، دیوان اشعار او در قالب‌های مثنوی، قطعه و قصیده است. شعرهای پروین اعتصامی پیش‌تر در مجله «منتخبات آثار» هشتروندی و «امثال و حکم» دهخدا چاپ می‌شدند. در سال ۱۳۱۴ از نخستین چاپ دیوان او با مقدمه‌ای از ملک‌الشعرای بهار که توسط چاپخانه مجلس شورای ملی منتشر شده بود، بسیار استقبال شد. این کتاب شامل شعرهایی بود که او تا پیش از ۳۰ سالگی سروده بود و بیش از ۱۵۰ قصیده، قطعه، غزل و مثنوی داشت.

در سال ۱۳۱۵، مدال درجه سه لیاقت به پروین داده شد ولی او این مدال را قبول نکرد. حتی پیشنهاد رضاشاه را برای تدریس ملکه و ولیعهد نپذیرفت، زیرا به گفته خودش، اعتقاداتش درباره ایستادگی در برابر استبداد، به او اجازه نمی‌داد در چنین مکان‌هایی حاضر شود.

پروین اعتصامی در فروردین ۱۳۲۰ به بیماری حصبه مبتلا شد و ۱۵ فروردین‌ماه در سن ۳۴ سالگی در تهران درگذشت و در حرم حضرت فاطمه معصومه (س) در قم در آرامگاه خانوادگی به خاک سپرده شد. پس از مرگش، قطعه‌ای را با عنوان «این قطعه را برای سنگ مزار خودم سروده‌ام» از او یافتند که برای سنگ مزار خود سروده بود؛ آن قطعه را بر سنگ مزارش نقش کردند. شعرهای پروین اعتصامی به دلیل محتوای پندآموز و زبان گویا و روان خود، از قبل از انقلاب تاکنون، در کتاب‌های ادبیات مقاطع مختلف تحصیلی ایران نگاشته شده‌اند. اشک یتیم، پند و نصیحت، ای مرغک، آرزوی پرواز و شعر متاع جوانی از جمله این شعرها هستند.

خانه پروین اعتصامی در تبریز، در ۲۸ اسفند ۱۳۸۵، به‌عنوان یکی از آثار ملی ایران به ثبت رسید. هم‌اکنون این خانه به موزه پروین اعتصامی تبدیل شده است و برخی از لوازم شخصی و کتاب‌های اعتصامی در آن‌جا نگهداری می‌شود. مهدی محقق در سخنانی با اشاره به مساله زن و اهمیت وجودی او در جامعه ایرانی می‌گوید: وقتی با دقت، اشعار پروین را بررسی می‌کنیم، می‌بینیم که او چه مقدار از دیوان شاعران بزرگ ایران‌زمین آگاه بوده است.

زهره اختیاری از پروین به عنوان یک مادر مهربان در سراسر دیوان اشعارش یاد می‌کند و می‌گوید: در اشعار پروین اعتصامی، «من شخصی» وجود ندارد، بلکه از دیدگاه شاعر، زیباتر و پسندیده‌تر آن است که از لحظه‌های خاص خود پرده‌داری نکند و اهتمام و توجهش معطوف به «من اجتماعی» باشد. حجب و حیای خاص او به عنوان یک زن شرقی است. برخلاف ادعای افرادی که تصور می‌کنند شعر پروین فاقد حال و هوای مادرانه است، باید گفت آن‌چه باعث شد این ویژگی را آشکار نکند، صرفاً حجب و حیای خاص او به عنوان یک زن شرقی است. نبود شناخت کافی نسبت به اندیشه و شعر این شاعر در دوره فعلی باعث شده است که پروین در اوج عظمت، غریب بماند. قشر جوان امروز با وجود تمایلات و خصوصیت‌های فعلی و مرسوم در جامعه که بر آن‌ها حاکم است، کمتر به سراغ اشعار پروین می‌رود.

مهدیه الهی قمشه‌ای با بیان این‌که ابیات ما نشأت‌گرفته از آیات الهی است، اظهار می‌کند: اول انبیای الهی آمدند و به‌دنبال آن‌ها، شاعران الهی آمدند تا همان رسالت را ترویج کنند. ما ایرانی‌ها روی گنج ادب فارسی ایستاده‌ایم که یکی از آن‌ها، پروین اعتصامی است. پروین شاعری است که مائده آسمانی را گرفته و بر سر سفره ادبیات گذاشته است. تمام کلام او، درس اخلاق و انسانیت است.

محمدعلی مجاهدی شعرهای پروین را شعرهایی عفیف می‌داند و بیان می‌کند: شعر پروین شعر عروسی و ویتیرینی نیست؛

بلکه چه به لحاظ ساختاری و چه به لحاظ لفظی فاخر و متین است. هنر پروین در این است که هم متانت لفظ را رعایت کرده و هم فخامت معنا را، و همین ویژگی شعرهای او را در زمره ماندگارترین آثار شعر فارسی قرار داده است. پروین در غزل و مثنوی و قطعه از سبک عراقی و در چکامه‌سرایی از سبک خراسانی پیروی می‌کند.